

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

ואתחנן - שבת נחמו

גליון מה (רצו)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וחמש לבריאה

בס"ד עש"ק פ' ואתחנן השנה תהא שנת מלך המשיח

ת ו כ ו ה ע נ י נ י ם

ל ק ו ט י ש ל ח ו ת

ד ..... וא"ו במקום "או"
ה ..... בדיקה בזכרים ונקבות בנדירים, כל שנת י"ב וי"ג
ה ..... כ"נ ישנס כמצות ת"ת דז' מצות דידהו
ט ..... מחזה ביהמ"ק בשבת חזון

נ ג ל ה

י ..... שאלות בפרש"י ריש פ' מטות

ח ס י ד ו ת

יא ..... העבודה דעכשיו כ"אל תצר את מואב" (גליון)
יב ..... ב' הענינים דתשו"ע שבפ"ח ופ"ט באגה"ת (גליון)

ש ל ח ו ת

יב ..... קביעות התענית בל"ז תמוז ולא בט"ז על עשיית העגל
יב ..... בהשאלה בפרש"י "א-ל מוציאם ממצרים"

ש ו נ ו ת

יג ..... גודל מעלת לימוד הרמב"ם

ר מ ב ם

יד ..... עדות כדיני ממונות מדאורייתא ומדרכנן

ל ק ו ט י ש ל ח ו ת

א. בלקו"ש דשבת זו (סעי' ה') נתבאר דמש"כ הרמב"ם "וחיי בעלי חכמה ומבקשי' בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין" דכוונתו במה שמוסיף "ומבקשי'" אינו להוסיף תנאי שני בדרגת התלמיד, אלא דהוא"ו הוא במקום תיבת "או" היינו בעלי חכמה או מבקשי', עי"ש.

לכאורה יש לקשר זה במ"ש בעין זוכר (להחיד"א) מערכת ו' אות כ"ו שמביא מכללי רב"א וז"ל: לפעמים האמורא אעפ"י שסומך הענין באות ו', או קתני, כדאשכחן בתנא גבי חלץ ועשה מאמר, ר' כ"ק דף ט, א, וכן פירש רשב"ם בבבא בתרא דף קז, א. והרשב"א והר"ן חולקים שם דלא אמרינן בדברי האמורא שהוא"ו הוא כמו או, אבל בדברי התנא אמרינן, עכ"ל, וראה גם בס' לב שומע מע' ל' אות ג'.

היינו דרש"י ורשב"ם פירשו כוונת רב אסי נ"נוטל רביע בקרקע ורביע במעות" דאו קרקע או מעות, אבל הרשב"א והר"ן חולקים דזה לא אמרינן אלא בתנא ולא באמורא, ועי"ש ברשב"א וגם בריטב"א ובשטמ"ק שם שכתבו טעמם לחלק בין תנא לאמורא, כי אין דרך אמורא לסתום אלא לפרש, ולפלי"ז בנוגע לפוסקים לכאורה ודאי צ"ל דאין דרכם לסתום אלא לפרש, ולפלי"ז לכאורה איך אפשר לומר דכוונת הרמב"ם בהוא"ו ד"ומבקשי'" הוא ל"או מבקשי"?

אבל אפשר לומר בזה עפ"י מ"ש בס' יד מלאכי (כללי שאר הפוסקים אות לא) וז"ל: וא"ו במקום או, מצינו גם בדברי הפוסקים, כן מצאתי להרב"י באו"ח ס"א, שעל מה שכתב שם הטור אבל אם הוא משופע ואין בו ארבעה טפחים כתב הוא ז"ל שהוא וא"ו במקום או, והסכים עמו הרב"ח שם, וכ"כ עוד שם סס"י שס"ג וביו"ד ס"י קי"ב ס"ה, וכ"כ הש"ך יו"ד ס"י קע"ז ס"ק נ"א וקע"ד ס"ק י"א, וראש יוסף או"ח רס"י תקפ"ו, וכן מצאתי עוד להפר"ח ביו"ד ס"י פ"ג, שפירש דברי הרשב"א שכתב של דג טהור ואני מלחתי שר"ל וא"ו במקום או, ובחדא מינייהו סגי, עי"ש. ועי' עוד ב"ח חו"מ ס"י קי"ג ס"ד ושם בדרישה ופרישה כו' עכ"ל.

ועי' גם בס' דרכי שלום להמהרש"ם שמביא ג"כ כנ"ל דבפוסקים מצינו וא"ו במקום או לחלק, וציין לסמ"ע ס"י קע"ה ס"ק נ"ה, אהע"ז ס"י ק' ובית שמואל ס"ק ב', סמ"ע ס"י רנ"ט ס"ק ל"ט, ש"ך חו"מ ס"י שי"ז ס"ק א', ט"ז או"ח ס"י שס"א ס"ק ב', ועוד.

ועי' גם טור יו"ד ס"י קפ"ד שכתב בשם הרשב"א בד"א בגדולה אבל בקטנה כו' ולא הביאה סימנים אי"צ לפרוש

סמוך לווסתה, וכתב הב"ח שם דהאי ולא הביאה סימנים פירושו
 או לא הביאה סימנים, דוא"ו המדבקה במקום וא"ו המחלקת כו'
 עי"ש, ועי' גם בט"ז יו"ד סי' מ' ס"ק ד' דמש"כ בה"ג אי
 קופה לתתאי ולא עייל פירושו או לא עייל, ומצינו כזה רבים
 עי"ש. ועי' גם ש"ך יו"ד סי' כ' ס"ק ח' דצ"ל דמ"ש המחבר
 וידע, הוא וא"ו מחלקת, כלומר והוא שהחזיר או ידע, ועי'
 גם ט"ז יו"ד סי' קכ"ט ס"ק כ"ה, דהך וחלוקים היינו או
 חלוקים, עי"ש.

הרי מוכח מכל הנ"ל שישנם המון מקומות בהפוסקים
 דאף דנקטו וא"ו כוונתן ל"או", וא"כ פשוט דעד"ז יש לפרש
 גם בכוונת הרמב"ם, ובפרט דכאן אי"ז פסק דין, אלא טעם הדין.

הרב אברהם יצחק ברוד גערליצקי
 ר"מ בישיבה

ב. בלקו"ש מטו"מ (ש.ז.). בס"ה מבאר אשר אצל קטן לא
 שייך ענין החזקה שענינו תוקף, דבקטן אין את התוקף
 בהחלטותיו, אלא אע"פ שהחליט כך יכול הוא בנקל לשנות
 החלטתו, וע"כ גם בנדרים יש לבדוק כל שנת י"ב בנקבה וכל
 שנת י"ג בזכר כי אע"פ שכבר נודענו בעבר שיודע לשם מי
 נודרים מ"מ שמא אין תקיפות מספקת בדעתו ושמה התחרט בו.

ולא הבנתי, דהרי ענין זה שיאמר לנו שיודע לשם מי
 נודרין אין תלוי בדעת אלא בזכרון, כי הרי זה שפעם ידע
 מכך אנו יודעין, אלא שאין אנו סומכין ע"ז ובודקין,
 ולכאורה זה שבפעם השני' יודע לשם מי נודרין אין זה מראה
 לנו את התקיפות בדעתו אלא בס"ה שזוכר מה שידע כבר בעבר,
 ורק ענין הדעת תלוי בקטנות או גדלות ולא הזכרון וא"כ
 מה נותן לנו לענין הדעת זה שזוכר לשם מי נודרין?

ושמא אין מספיק בכך שיודעין לשם מי נודרין,
 אלא אנו צריכים לידע שהם גם התכוונו בפועל לנדור לשם זה.
 ואפשר לדייק זאת מדברי הרמב"ם (נדרים פ"א ה"א) "בודקין
 אותן ושואלין אותם אם יודעים לשם מי נדרו" ולא: "נודרין"
 דמשמע מכך דלא מספיק שיודעים לשם מי נודרין אלא צריכים
 גם לידע לשם מי הם נדרו והיינו למי התכוונו בשעת הנדר.

ב.ד.

- תות"ל 770 -

ג. איתא ב"הדרן על ספר משנה תורה להרמב"ם - לקו"ש
 פרקי אבות פ"ד תשמ"ה (סי"ג): "ויתירה מזו: מזה שכתב בספרי
 שב"נ שייכים לכתר תורה, משמע, שב"נ ישנם במצות ת"ת (תורת
 שבע מצות דידהו), היינו שיש בהם חיוב לעסוק בהלכות שבע

מצות דידהו (לא רק בשביל לידע את המעשה כו' כ"א) חיוב של ת"ת בפ"ע [והא שלא נמנה בין המצות שלהן, כי בז' מצות מונים רק מצוות ל"ת ולא קום ועשה (סנהדרין נח, סע"ב)] עכ"ל.

וק"ל מגמ' שבת (לג, ב): "ת"ר אסכרה באה לעולם על המעשר... על לשון הרע... כשנכנסו רבותינו לחרם ביבנה ה"י שם רבי יהודה ורבי אלעזר ברבי יוסי ורבי שמעון, נשאלה שאלה זו בפניהם, מכה זו (אסכרה - רש"י) מפני מה מתחלת בכני מעיים וגומרת בפה? נענה רבי יהודה ברבי אלעאי ראש המדברים בכל מקום ואמר: אע"פ שכליות יועצות ולב מבין ולשון מחתך פה גומר [לשון הרע, והוא בא על כד, לפיכך מתחיל במעיים ומסיים בפה שהלב מבין לספר לשון הרע ובודה הדברים מלבו" - רש"י שם]

נענה רבי אלעזר ברבי יוסי ואמר: מפני שאוכלין בה דברים... שאינן מתוקנים [מעושרים, שהטבל במיתה בידי שמים" - רש"י שם]

נענה רבי שמעון ואמר: בעון ביטול תורה. אמרו לו נשים יוכיחו [שאינן מצוות על דברי תורה דכתוב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם ומתות באסכרה" - רש"י] שמבטלות את בעליהן [ואמר להן, אף הן מבטלות את בעליהן" - רש"י]. נכרים יוכיחו [שמתים באסכרה? - ומתוך] שמבטלין את ישראל. תינוקות יוכיחו [שאינן בני לימוד" - שמבטלין את אביהן] [ואמר להן אף הן בעון, שמבטלין את אביהם להוליכן לחמה ולצונן ולפייסן באגוזים" - רש"י שם]... עכ"ל.

והשתא לפמ"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א ישבנ"י ישנם

במצות ת"ת... היינו שיש בהם חיוב של ת"ת בפ"ע" א"כ למה

קאמר בגמ' דנכרים מתים מאסכרה רק מפני [שמבטלין את ישראל], והרי הם בעצמם "מצווים על דברי תורה" ואי"מ קושית הגמ' "נכרים יוכיחו" - [משא"כ נשים "אינן מצוות על דברי תורה" - כמ"ש רש"י] וצ"ע.

והנה כחד"א מהרש"א שם בד"ה נכרים יוכיחו כו'

הקשה: "וא"ת תקשי נמי לנפשיהו בין למר משום לשון הרע ובין למר משום דברים שאינן מתוקנים, הא הנכרים אינן מצווין על כך? וי"ל דלדידהו נחא, דאע"ג דנכרים לא נצטוו על לשון הרע ועל שאינן מתוקן מ"מ שייך בהו לקיים אותן [להעיר ממ"ש הרמב"ם בפיה"מ (תרומות פ"ג מ"ט) עמ"ש במשנה שם "הנכרי והכותי תרומתן תרומה ומעשרתן מעשר והקדשן הקדש": אע"פ שאינן חייבין במצות אם עשו מהם שום דבר יש להם קצת שכר, וזהו מן העיקר שלנו וכיון שהם משתתפין עמנו בשכר מעשיהן במצות קיימיו כאשר תראה" עכ"ל. ועי' ב"בן יהודע"]

(על שבת שם) שמתרץ באופן אחר: "משום שהם מצווים על ש"ד והלשה"ר גורם ש"ד לכך נענשים בו וכך על ר"א בר"י נמי לא קשיא משום דהם מצווים על הגזל וכיון דאוכלים גזל בפיהם לכך לוקינן" עכ"ל.] משא"כ בת"ת דהנכרי אסור בה וחייב מיתה עליה אם הוא לומד אותה כדאמרינן בפרק ד' מיתות, ומאשה נמי דפריך היינו נמי משום דאסורה בת"ת כדאמרינן בסוטה הלומד את בתו תורה כאלו מלמדה תפלות... " עכ"ל (מלבד החצ"ר).

והנה מ"ש המהרש"א דלהכי פריך מנכרי מפני דנכרי שלמד תורה חייב מיתה, תמוה לכאורה, כיון דזה רק בלימוד תורת מצות דישאל, אבל בלימוד ז' מצות דידהו, הרי אדרכה - אמרו חז"ל (סנהדרין נט, רע"א) "שאפילו נכרי שעוסק בתורה ה"ה ככהן גדול" - ומבאר ב"הדרן" דילן (סי"ג): "שמעלה זו ("ה"ה ככהן גדול") שייכת למעלת התורה עצמה, כדאיתא בתוס' (ב"ק לח, א. וכן בע"ז ג, א) "דנקט כהן גדול משום דרשינן (סוטה ד, ב. הוריות יג, א) ... יקרה היא מפנינן (משלי ג, טו) מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים", שמזה מוכח, דזה שנכרי ישנו בלימוד התורה בשבע מצות דידהו, הוא לא רק הכשר לקיום מצות דידהו, כי אם יש בזה מעלה וחשובות של תורה" עכ"ל - ועי' בארוכה בזה לקו"ד חלק יד (ע' 38 ואילך) שמציון בהערה 84, - א"כ בני"נ שייכים ללימוד התורה אף יותר מאשר ללשון הרע ודברים שאינן מתוקנין הנ"ל, וא"כ לא אמר כלום ליישב?

וגם מ"ש המהרש"א ד"מאשה נמי פריך... משום דאסורה בת"ת... הלומד את בתו תורה כאילו מלמדה תפלות" [ומשנה ממ"ש רש"י לבאר באופן אחר "שאינן מצוות על דברי תורה" - ויבואר בזה להלן] ג"כ תמוה לכאורה, ממה שפסק בשו"ע (אדה"ז) או"ח (סו"ס מז) ובהל' ת"ת (פ"א הל"ד) שמטעם זה ש"חייבות ללמוד מצות שלהן לידע היאך לעשותן" נשים מכרכות ברכות התורה - ומבאר בלקו"ש חלק יד (ע' 39 ואילך): "הא דחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן, אם שהוא (לא מצד מצות לימוד התורה מצ"ע, כ"א) בשביל "לידע היאך לעשותן" (היינו שהוא דבר הכרחי כשביל קיום המצות), בכ"ז נעשה הלימוד ענין בפ"ע, ולכן מברכות הן משו"ז ברכות התורה". ובהערה 31 שם: "וי"ל שזהו דיוק ל' אדה"ז [בה' ת"ת] "אשה אינה במצות ת"ת (ולא כתב פטורה מלימוד התורה - וכיו"ב)". זה דחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן, אף שמצד זה יש להן שייכות ממש אל התורה, כי בלימודן זה יש גם יוקר ומעלת התורה - מ"מ מכיון דזה בא להן כהתעפות חיובן במצות שלהן (ולא שייכות ישירה לת"ת), אין להן בלימוד הלכות אלו המעלה דמצווה ועושה במצות ת"ת" עכ"ל.

ולפי"ז דנשים בעצם שייכות ללימוד התורה א"כ לא
אמר כלום ליישב?

והנה רש"י כותב דנשים "אינן מצוות על דברי תורה"
(ולא כמ"ש המהרש"א "דאסורה בת"ת"), ויבואר עומק כוונתו
עפ"מ"ש בלקו"ש ח"י"ד הנ"ל, שבעצם "הן שייכות ממש אל
התורה" (ולא כתבו אדה"ז ורש"י: פטורה מלימוד התורה -
וכיו"ב), רק "מכיון שחיוב זה מסובב מחיובן במצות שלהן
הרי אין לומר ע"ז שהן "במצות ת"ת", ובמילא אין שייך לומר
שיקבלו ע"ז שכר כמצווה ועושה במצות ת"ת". (לשון לקו"ש
שם ע' 40). ולכן אינן בעונש מצד עצמן ודו"ק.

והנה בלקו"ש שם, (ע' 40) מדמה השייכות של נשים
לת"ת לנכרים: "וע"ד המבואר (ע"ז ג, א) בלימוד התורה דב"ב
בשבע מצוות דידהו, דאף שיש בזה מעלת התורה כנ"ל, עד
ש"יהרי הוא ככה"ג", בכ"ז "אין מקבלין עליהם שכר כמצווה
ועושו אלא כמי שאנו מצווה ועושה" [תוד"ה ה"ה ככה"ג"]
עכ"ל (מלבד החצ"ר)

ברם ב"הדרן" דילן מחדש "יתירה מזו: מזה שכתב
בספרי שב"נ שייכים לכתר תורה, משמע, שבנ"נ ישנם במצות
ת"ת... שיש בהם חיוב... של תלמוד תורה בפ"ע" - ובהערה
85 שם [לפי השמטות שבסוף לקוט" (ערב) חג השבועות" תשמ"ה
איתא]: "ראה תוד"ה אין חגיגה (יג, א) דמהא דאפילו נכרי
ועוסק בתורה ת"ה ככה"ג נפקא לן דמצוה ללמדס (ז' מצות
שלהם)... עכ"ל. - ולפי"ז יוצא דב"נ עדיף מנשים, שהרי
נשים רק שייכות הן אל התורה בפ"ע, אבל "אינן מצוות" כנ"ל,
משא"כ ב"נ הם "במצות ת"ת" - "והא שלא נמנה בין המצוות
שלהן, [זה רק] כי בז' מצות מונים רק מצוות ל"ת ולא קום
ועשה" - אבל לולל כן, שהרי הלי' נמנה "מצוות ת"ת" בין
המצוות דב"נ.

והנה לפי"ז יש ליישב מה שהקשה ה"בן יהודע" בגמ'
שם "גוים יוכיחו": "קשה והלא כבר הקשו נשים יוכיחו, ואתה
תשובה שייכה כאן ג"כ"? - אבל לפמ"ש ב"הדרן" אי"ז אותה
תשובה כלל, כיון דנשים "אינן מצוות על ד"ת", משא"כ בנ"נ
שפיר מצווים על ד"ת - אלא דפי"ז צ"ע קושית הגמרא "נכרים
יוכיחו" ותירוץ הגמ' שמתים מפני "שמבטלין את ישראל",
והרי הם בעצמם מצווים על דברי תורה? כנ"ל.

ברם לפי"ז יוצא דנשי ב"נ יהיו מצוות על דברי
תורה (בז' מצוות), משא"כ נשי ישראל, אינן מצוות על ד"ת
(רק שהם שייכות בלבד) - שהרי לא מצינו חילוק ובב"נ גופא
בין אנשים לנשים. וצ"ע.

"והנה בענין המקור להך דב"נ הם במצות ת"ת כתב
ב"הדרן": "וי"ל שמקורו דהרמב"ם הוא מספרי הנ"ל (סעיף ח)

[קרח יח, יט כ], ששם הלשון: "כתר תורה מונח כדי שלא יתן פתחון פה לבאי העולם כו' כתר תורה מונח לכל באי העולם" - שלשון זה ("כל באי העולם") כולל גם אוה"ע. ונמצא שגם ב"נ שייכם לכתר תורה" עכ"ל - ולפי"ז שהמקור הוא מלשון "כל באי העולם" ע"כ שגם נשי ישראל בכלל זה, וא"כ צ"ב למה אינן במצוות ת"ת?

ישכר דוד קלויזנר
נחלת הר חב"ד

ד. בלקו"ש ח"ט שיחה ג' לפ' דברים הובא שהמחזה שרואים את ביהמ"ק בשכת חזון אי"ז דומה לבת קול.

אך צ"ב מהו ההפרש ביניהם הלא גם הבת קול, וגם המחזה ענינם לפעול על האדם שיטיב דרכו ושיחזור בתשובה, וא"כ מה ההפרש ביניהם?

ואפשר לומר הביאור בזה ובהקדים - דהנה כאדם [במקיפים שלו] ישנם ב' אופני גילוי: אופן הא' זה בראיית נס שזה פועל על האדם הזזה מסוימת (וזה ע"ד מקיף דחי'). אופן הב' זה מה שהאדם מתעורר בתפלת נעילה דיוה"כ (וזה ע"ד מקיף דיחידה).

והנה ב' גילויים אלו פועלים על האדם הזזה, אלא שההפרש ביניהם הוא - ע"י ראיית נס נפעל "פעולה מקיפית" על האדם. משא"כ ע"י תפלת נעילה דיוה"כ נפעל "פעולה עצמית" באדם.

והביאור וההפרש שביניהם - דהנה "פעולה מקיפית" הנפעלת ע"י ראיית נס זה גורם לאדם לצאת מעצמו, מכיון שראה גילוי שלמעלה מהעולם, וזה נשאר על האדם בבחי' מקיף מלמעלה. משא"כ "פעולה עצמית" - פועלת על האדם עצמו מבלי לצאת מעצמו, וזה מתאחד יותר עם האדם וכפי שרואים ההפרש בין ראיית נס שזה פועל התפעלות גדולה על האדם, לאופן התפלה ותפלת נעילה ביוה"כ שזו הזזה עצמית, ואי"ז בהתפעלות כבראיית נס.

עפ"י הקדמה זו יובן גם בנוגע לענינינו דהן אמת שגם "הבת קול" וגם המחזה פועלים על האדם מ"מ ההפרש ביניהם הוא ע"ד הנ"ל.

"בת קול" זה ע"ד פעולה מקיפית. משא"כ "המחזה דשכת חזון" זה ע"ד פעולה עצמית שאי"ז פועל על האדם בבחי' מקיפית, ועד שיטיב דרכו ולא יחזור לסורו. וזהו שב"מחזה" רואים את ביהמ"ק השלישי דוקא שענינו גילוי העצמות שזה פועל דגם בטבע יורגש הלמעלה מהטבע (כמבואר בשיחה שם).

הת' שאול משה אליטוב

נ ג ל ה

ה. בפ' מטות פסוק ו' מעתיק רש"י "וה' יסלח לה" ומפרש "במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים זו היא שצריכים סליחה ואע"פ שהוא מופר ואם דמופרים צריכים סליחה ק"ו לשאינם מופרים", עכ"ל.

ולכאורה צ"ע למה פירש רש"י "ושמע בעלה והפר לה" והרי כאן הפסוק מדבר בהפרת נדרים של האב ולא של הבעל, גם צ"ע למה הביא רש"י דוקא את הדוגמא של נזיר והרי כך הוא בכל הנדרים.

בפסוק ז' מעתיק רש"י את התיבות "ואם היו תהי' לאיש" ומפרש "זו ארוסה או אינו אלא נשואה כשהוא אומר אם בית אשה נדרה הרי נשואה אמורה וכאן בארוסה ובא לחלוק בה שאביה ובעלה מפירין נדריה וכו'" עיי"ש.

ולכאורה זהו נגד פשוטו של מקרא שהרי בפסוקים ז-ט לא הוזכר שצריך הפרת האב וכו' שזה מתרץ רש"י בפירושו על פסוק ט' "יכול אפילו לא הפר האב ת"ת בנעוריה בית אביה כל שבנעוריה ברשות אביה היא". [אגב בפשטות דברי הכתוב "בנעוריה בית אביה" מתפרשים אם היתה בנעוריה (דהיינו שאינה לא קטנה ולא בוגרת) וגם בבית (רשות) אביה דהיינו שלא נישאה ולא נתארסה לאיש אזי חלים הדינים שבפסוקים ה-ו].

דהיינו שלדעת רש"י מ"ש ואם היו תהי' לאיש קאי על נערה, ועדיין צריך להבין האם גם מ"ש, 'זאם בית אישה נדרה' מתליחס לנערה, או ששם מדבר בבוגרת, ולכאורה נ' שמדבר ג"כ בנערה שהיא א) אי לאו הכי הרי אין הכרח לפרש שפסוקים ז-ט מדברים בארוסה, ואפשר לומר שזה מדבר בנשואה והחילוק בין כאן דצריך הפרת האב ג"כ לפסוקים יא ואילך שדי בהפרת הבעל הוא שכאן מדובר בנערה ונערה היא ג"כ ברשות אביה משא"כ להלן מדובר בבוגרת שיצאה לגמרי מרשות אביה. ב) הרי גם פסוק י' פירש רש"י וז"ל בד"ה כל: "... אבל אלמנה מן האירוסין מת הבעל נתרוקנה וחזרה לרשות האב" היינו שמדובר בנערה.

וא"כ צ"ע למה פסוק י' המדבר על אלמנה וגרושה בא לפני פסוק יא, המדבר על נשואה, מילא לפי פירוש השפתי חכמים שבפסוק י' ואילך מדובר בבוגרת מובן (עדיין שפתי חכמים שם) אכל לפי פרש"י קשיא וצ"ע.

ח ס י ד ו ת

1. בנוגע למה שהערתי בגלויך מ"ג אות ה', אודות השאלה בנוגע לעיקר העבודה בזמן הזה האם היא בכירור המדות או בכירור המוחין? דמותר אדמוה"ז והסירותי את לב האבן וכו' משמע שעכשיו עיקר העבודה היא במוחין, ולעת"ל הקב"ה יסיר את לב האבן שזה מדות.

משא"כ מאל תצר את מואב בחחלתו משמע שעכשיו עיקר העבודה היא במדות, ולעת"ל עיקר העבודה בכירור המוחין?

ונתבאר שעיקר העבודה "בזמן הזה" הוא בכירור המדות (ואפשר להעיר שזהו הפי' "בזמן הזה" זה הוא לשון גילוי מראה באצבעו ואומר זה ועד"ז העבודה בכירור המדות הוא בבחי' גילוי). וגם במוחין השייכים למדות.

ואפשר לומר הביאור בפרטיות יותר - דהנה ההפרש בין העבודה בזה"ז לעבודה דלעת"ל הוא. שבזמן הזה העבודה היא בשכל: רק שכל השייך להמדות (כמובן מתורת אדמוה"ז שעכשיו העבודה היא להסיר את מח האבן). והיינו הדרגה הנמוכה שבשכל. במדות: עכשיו זה עיקר העבודה (כמובן ממ"ש בכיאר דאל תצר את מואב), אך מ"מ עבודה זו אינה בשלימות.

ולעת"ל העבודה תהי' בשכל: הכוונה בדרגה הנעלית שבשכל (כמובן ממ"ש בכיאר דאל תצר את מואב). במדות: העבודה תהי' בשלימות וע"ד המבואר בכ"מ (הובא גם בסה"מ תרס"ה ע' יז) גבי "מושכל" שהמדות הם שכליים, והיינו שעבודה זו היא שלימות העבודה במדות שיתגלה לעת"ל בקרוב ממש.

הת' שאול משה אליטוב
- תות"ל 770 -

2. בנוגע למה ששאל הרה"ח ראה"ר בגליון מג ס' ז. באגה"ת מפ"ח על פ"ט, ומדייק שכפ"ח האהבה היא למע' מטו"ד מזה שאהבה עפ"י טו"ד בודאי ישנה גם בצדיקים, וא"כ מוכרחים לאמר שכוונתו שאצל בעה"ת האהבה היא למע' מטו"ד. אך אין זה מוכרח כלל, כי הלא בסוף פ"ח מסיים אדמוה"ז וזלה"ק ומעלת בעלי תשובה על צ"ג בזה הוא, דמשכין עליהו בחילא יתיר כו' שמה מוכרח שאצל שניהם היא אותה האהבה רק שאצל בע"ת היא בחילא יתיר, ואין נראה לפרש "בחילא יתיר" הכוונה על למע' מטו"ד, מדהוי לי' לפרושי.

ומה שמקשה למה קורא להאהבה בפ"ט מלמעלמ"ט ובפ"י מלמטלמ"ע. הנה בפ"ט הוא מתכוונן ככי הוא חייך ולא דוקא בעת התפלה וממשיך החיות על כל חלקי הנפש ע"י ת"ת ומעשה הצדקה. משא"כ בפ"ט ההתכווננות היא בתפלה שרוצה להדבק, ומרגיש בק"ש

משא"כ בפ"ט ההתבוננות היא כתפלה שרוצה לדבק, ומרגיש בק"ש וברכות'י ורוצה להתדבק רוחא ברוחא שג"כ ע"י הלימוד והמצות, רק כנ"ל שפה הדיוק להתקשר ע"י התפלה שזהו מלמטלמ"ע. ועדיין צ"ע. אך ככל אופן אין שום רמז החילוק שהרכ א"ח מחלק בין עפ"י טו"ד ולמעלה מטו"ד.

אח"ז ראיתי בביאורי תניא של הר"י קורף ג"כ ע"ד

הנ"ל.

הרב משה לברטוב
- ברקולין ג.י. -

ש ל ח ו ת

ח. בהתוועדות ש"פ בלק ש.ז. שאל כ"ק אד"ש שלכאורה ה"י ראוי לקבוע צום י"ז בתמוז בט"ז בתמוז יום עשית העגל, ולא יום י"ז שבו נשברו הלוחות. וכלשון הק"י של כ"ק אד"ש (מתורגם ללה"ק) ועפ"יז כאשר קובעים יום זכרון מאורע בלתי רצוי יש לקבוע זאת בט"ז תמוז יום עשית העגל ע"י כנ"י וכו'?

אולי אפשר"ל זאת ע"פ שיחתו של כ"ק אד"ש, שבת פרשת דברים שיחה א' חלק כ"ב. שם מסביר כ"ק אד"ש לגבי תרגום התורה ליוונית ע"י ע"א זקנים שע"ז נאמר שה' היום קשה לישראל כיום שנעשה העגל. ובהמשך מדגיש כ"ק אד"ש שבעצם המחשבה של כנ"י לעשות עגל היתה זאת מחשבה טהורה, וכמו שמסביר שכיוון שנחסר להם ענין הממוצע ביניהם לכין הקב"ה שזה ה"י משה, לכן חיפשו ממוצע גשמי ואדרבה "נידעריקערער" דרגה שבו התלבש אלוקות שע"י יוכלו הם להתקשר בהקב"ה, רק שלא השגו אמיתית הענין, שענין זה יכול להביא לדבר שלילי, שצריכים דוקא צווי הקב"ה ע"י משה לדעת מהו הממוצע המחבר. וכמו שאמר אהרן "חג לה' מחר" ז"א שבעצם עשית העגל אין כאן רע רק יכול להיות מזה הכנה לרע, ולעומת זה גם אחר עשית העגל ה"י יכול להיות "חג לה' מחר": עפ"ז מובן שאין עצם עשית העגל ענין רע ולכן כנראה לא נקבע יום ט"ז לצום, וכמו שמביא (בשיחה שם) ענינים שדומים ליום שבו נעשה העגל, שאף שהיו יכולים להיות הכנה לרע אבל לכסוף נפעלו עלוויים מסוימים. (יעוין שם).

שלמה זלמן ברקוביץ
תות"ל - 770 -

ט. בנוגע למה שכ"ק אד"ש אמר בשבת פרשת בלק שמה שכתוב (כג, כב) א-ל מוציאם ממצרים ולא הוציאם אין זה קשה לבן חמש למקרא שה"י כבר למד בסוף פ"ט שמיני (יא, מה) שכתוב שם: כי אני ה' אלקיכם המעלה אתכם מארץ מצרים וגו',

ופירש שם רש"י: על מנת שתקבלו מצותי העליתי אתכם.

וכן עד"ז בפ' אמור (כב, לג) כתיב: המוציא אתכם מארץ מצרים וגו', ופירש שם רש"י: על מנת כן.

אבל לכאורה עוד צריך להבין, שזהו רק הסבר ששייך לומר מוציאם הגם שכבר יצאו ממצרים.

אבל עוד אינו מובן למה אמר בלעם דוקא לשון זה.

ומה נוגע כאן להדגיש שיציאת בני"י מארץ מצרים ה' באופן של על מנת.

ולכאורה, לא רק שאינו נוגע כאן להדגיש זה, אלא עוד יותר לא ה' לו להדגיש זה, שהרי פסוק זה (א-ל מוציאם וגו') בא במהשך להפסוק שלפני זה, לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל... ותרועת מלך בו.

והנה רש"י פירש על לא הביט: ...אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתי.

על ה' אלקיו עמו פירש: אפ' מכעיסין וממרים לפניו אינו זז מתוכן.

על ותרועת מלך בו פירש: לשון חבה ורעות וכו'.

ובהמשך לכל זה בא הכתוב א-ל מוציאם וגו'.

והנה מובן בפשטות, כשיש ברירה איזה לשון לכתוב כאן בהמשך לזה, מוציאם - שמדגיש שהקב"ה הוציא את בני"י מארץ מצרים על מנת שיקיימו מצותיו, ובאם לאו יחזירם למצרים או לגלות אחר, ח"ו.

הוציאם - שאין ה"אל מנת" בהדגשה, בוראי מוכן שכאן ה' יותר מתאים לכתוב הוציאם.

שהרי זה מורה על חיבה יתירה שההוצאה ממצרים לא ה' מצד איזה תנאי, (ואכ"פ אין זה מודגש כמו בהלשון דמוציאם).

הרב וו. ראזענבלום

- ברוקלין נ.י. -

ש ו נ ח

י. בקשר לתקנת כ"ק אדמו"ר שליט"א ללמוד הרמב"ם שעיי"ז יתאחדו כל ישראל בלימוד כל התורה כולה, כדאי להביא בענין זה מה שאמר הג"ר א"צ פראמער הי"ד אבד"ק קאזיגלוב בחגיגת התורה כ"ח סיון תרח"ץ בישיבת חכמי לובלין בענין תקנת לימוד משנה יומית, דתוכנו שייך עוד יותר ללימוד ספר הרמב"ם שהוא לימוד כל ההלכות בתושבע"פ. (נדפס בהפתיחה לספרו שו"ת ארץ צבי)

התחיל במ"ש בהזשע ח', גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם, והביא עיי"ז מה שאיתא בגמ' בבא בתרא ח, א, "אי תני כלהו עתה אקבצם", וממשיך דיש לפרש לשון כלהו בב' אופנים, א' כל עם ישראל, ב' שילמדו כל אחד כל תורה שבעל פה, ויש לזה סמך בזוהר חדש דות דא' מתקוני התשובה ללמוד כל התורה, וי"ל טעם לזה, דהנה באור החיים כתב דכל מצוה יש לה סגולה מיוחדת להוושע באיזה דבר, ואם רוצים בשמים לשלוח איזה ישועה לאדם מזמינים לו מצוה שיש לה שייכות לישועה זו שהוא צריך, ועיי"ז נושע, ומבאר דתורה הוא אור של המצוה כמ"ש נר מצוה ותורה אור, דכל מקום מהתורה יש לה סגולה מיוחדת לאיזה ישועה פרטיות, אמנם הגאולה הוא ישועה כללית שכולל כל הישועות פרטיות, עיי"כ צריך לזה לעבור בכל המקומות שבתורה כדי לעבור בכל ישועות הפרטיות, ועיי"ז יכולין לכוא לישועה הכללית, ועיי"כ דוקא אי תני כולהו (בב' פירושים הנ"ל) עתה אקבצם, עיי"ש עוד בזה, ועיי' גם בלקו"ת עה"פ ציון במשפט תפדה.

הרב שמעון רייטשיק
לאס ענדשעלעס קאליפארניא

ר מ ב ם

יא. בפ"ג מהל' עדות (ה"ד) כתב הרמב"ם וז"ל: דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדיני ממונות ולא בדיני נפשות אלה מפי העדים שנאמר על פי שנים עדים מפיהם, ולא מפי כתב ידן, אבל מדברי סופרים שחותכין דיני ממונות בעדות שבשטר אף על פי שאין העדים קיימים כדאי שלא תנעול דלת בפני לווין ואין דנין בעדות שבשטר כדיני קנסות ואצ"ל במכות ובגלות אלא מפיהן ולא מפי כתב ידן.

וצ"ל בכ"ק (דס"ד ע"ב) למדו מהפסוק על כל דבר פשע וכו' למעט שטרות שאין גופן ממון, ואם נאמר שמן התורה אין מציאות שטר - א"צ עיי"ז מעוט, וי"ל הביאור בזה בשטר מדאורייתא

אינו בירור (זו כוונת הרמב"ם מפיהם ולא מכתב ידן) אלא
נאמנות, שכאשר לזה בשטר - האמין את המלוה לגבות בלא
ראיה, ואם ישנם עדים שהשטר אמת והיתה שלוואה - יכול לגבות
ואין הלזה יכול לאמר פרעתיך (וכמו שכתב האור שמח בסוף
הלכות עדות שאין חזקת "שטרך בידי מאי בעי" חזקת בירור,
אלא נאמנות שיוכל לגבות אף בלא ראיה (עד שיביא הלזה עדים
שפרע))

יעקב הכהן אמיר

תו"ת - 770 -

לזכותו ולזכות
בני משפחתו שיחיו

נדפס ע"י
א' מאנ"ש שיחי'